

İstanbul'daki Bir Vakıf Üniversitesi Öğrencilerinin Afet Hazır Bulunuşluk Düzeyi ve Etkileyen Faktörler

The Disaster Preparedness Level of Students at a Foundation University in Istanbul
and Influencing Factors

Hasibe Nur TİTİZ¹, Kerime Derya BEYDAĞ²

¹ Öğrenci; İstanbul Gedik Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, hasibe.titiz@icloud.com, ORCID 0009-0007-7805-3507

² Prof. Dr; Yalova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Yalova, Türkiye, kderyabeydag@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7251-4882

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, İstanbul ilindeki bir vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin afet hazır bulunuşluk düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı tipteki araştırmanın örneklemini Aralık 2023-Haziran 2024 tarihleri arasında 385 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma verileri Tanıtıcı Bilgi Formu ve Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma değerleri, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin ölçek toplam puan ortalaması $32,05 \pm 4,85$ olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamındaki erkek öğrencilerin ve ikinci sınıfa devam edenlerin “afet fiziksel koruma” ölçek alt boyut puan ortalamasının yüksek olduğu; lisans öğrencisi olanların “afet planlama” puanlarının daha yüksek olduğu; geliri giderinden fazla olanların “afet yardım” ve “afet uyarı ve sinyaller” ölçek alt boyutlarından yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerden yardım için afet bölgesine gitmeyi isteyenlerin “afet fiziksel koruma” ölçek alt puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir. **Sonuç:** Öğrencilerin afet farkındalığı ve hazırlık eğitimleri üniversite müfredatına dâhil edilmeli ve zorunlu/seçmeli ders olarak sunulmalıdır. Uygulamalı tatbikatlar ve simülasyon çalışmaları düzenlenerek öğrencilerin afet anında doğru davranış geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Afet, hazır bulunuşluk, üniversite, öğrenci.

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine the disaster preparedness levels of students studying at a foundation university in Istanbul and the factors influencing them. **Material and Methods:** The sample for this descriptive study consisted of 385 nursing students between December 2023 and June 2024. Research data were obtained using an Information Form and a Disaster Preparedness Scale. Data analysis involved the use of numbers, percentages, means, standard deviation values, independent samples t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA) test. **Results:** The mean total scale score for students was found to be 32.05 ± 4.85 . It was determined that male students and second-year students in the study had higher mean scores for “disaster physical protection”; undergraduate students had higher scores for “disaster planning”; and those with income exceeding their expenses scored higher on the “disaster assistance” and “disaster warnings and signals” sub-dimensions. It was determined that students in the study who wanted to go to the disaster area to help had a high average score for “disaster physical protection.” **Conclusion:** Disaster awareness and preparedness training for students should be included in the university curriculum or offered as compulsory/elective courses. Practical drills and simulation exercises should be organised to ensure that students develop the correct behaviour in the event of a disaster.

Keywords: Disaster, preparedness, university, student.

Correspondence Author: Kerime Derya BEYDAĞ

Prof. Dr; Yalova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Yalova, Türkiye, kderyabeydag@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7251-4882
Peer review under responsibility of Munzur Health Science Journal

Received: 28.10.2025

Revised: 11.12.2025

Accepted: 16.01.2026

Available Online: 11.09.2026

Cite this article as: Titiz HN, Beydağ KD. İstanbul'daki Bir Vakıf Üniversitesi Öğrencilerinin Afet Hazır Bulunuşluk Düzeyi ve Etkileyen Faktörler. Munzur Health Sci. J. 2026;2(3):193-206

Araştırma, 8-9 Kasım 2024 tarihlerinde Diyarbakır'da gerçekleşen Uluslararası Afetlerde Kültürlerarası Hemşirelik Sempozyumu'nda sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Afet, Dünya Sağlık Örgütü'ne göre (DSÖ) 'beklenmeyen, kurum olanakları ve kapasitesini aşan, normal işleyişi bozan, dışarıdan yardım gerektiren ani ekolojik olgu' olarak tanımlanmaktadır. Afetler, bireyleri ve toplumları önemli ölçüde etkileyen olaylardır. Küresel olarak 2000-2019 yılları arasında 7.348 afet meydana geldiği, bu afetlerin 4.2 milyar kişiyi olumsuz etkilediği, 4.23 milyon kişinin ölümüne sebep olduğu ve 2.97 trilyon dolar ekonomik hasara yol açtığı bilinmektedir (1). Afetler, zamanının kesin olmaması, mortalite ve morbidite oranlarını artırması, toplum hayatını kesintiye uğratması ya da tamamen durdurması, ciddi ekonomik kayıplara yol açması, sağlık hizmeti sunumunda ve işleyişinde ani ve keskin değişimlere sebep olması nedeniyle küresel olarak ciddi bir halk sağlığı sorunudur (2).

Afetler konusunda bilgili ve donanımlı bireyler, toplumun afetlere hazırlık yapması, afet anında etkin müdahale ve afet sonrası iyileşme döneminin hızlandırılmasında etkin görev alabilirler (3). Konuya ilişkin literatür incelendiğinde afetler konusunda bilgili ve donanımlı bireyler ile afet anında hızlı müdahalenin yapılması, ölüm oranlarının düşmesi ve afetle ilgili ekonomik kayıpların azaltılmasına katkı sağlanabileceği ifade edilmektedir (4). Ayrıca afetler konusunda bilgili ve donanımlı kişiler başta ailesi olmak üzere çevresinde ve toplumda bireylerin afete hazırlık yapmaları, afet farkındalığının yükseltilmesi, afet anında etkin müdahale ve afet sonrası iyileşme döneminde de önemli görevler üstlenebilir (5).AYakın zamanda ülkemizde yaşanan ve pek çok insanı etkileyen depremler, afetlere hazırlık ve afetlere müdahale öz yeterliliğinin artırılmasının önemli olduğunu bir kez daha göstermiştir. Onuma ve ark. (2017) afetlere hazırlıklı olmada en önemli belirleyicilerden birinin afet deneyimine sahip olmak olduğunu bildirmektedir (7). Appleby-Arnold ve arkadaşlarının (2022) afet kültürünün oluşturulmasında vatandaş görüşlerini incelediği çalışmada günlük yaşam etkinliklerinin bir parçası olarak afet hazırlık faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, afet durumunda kişisel becerilerin nasıl kullanılabileceğini gösteren öz-yeterliği geliştirmeye yönelik eğitimler ve tatbikatların yapılması gerektiğini bildirmektedir (8). Avcı (2022) afetler hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelediği çalışmada afet eğitiminin ve konuya yönelik bilgilendirmelerin en önemli basamak olduğunu, afet eğitimlerinin yaparak ve yaşayarak tatbikatlar ile bütünleştirilmesinin kalıcı öğrenme için gerekli olduğunu bildirmektedir (9). Thorup-Binger ve Charania'nın (2019) afetlere yönelik öğrencilerin görüşlerini incelediği çalışmada bilinçsizliğin afetlere hazırlığı etkilediği belirlenmiştir (10).

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ilindeki bir vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin afet hazır bulunuşluk düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemektir. Araştırmada aşağıdaki

soruların yanıtları aranacaktır:

- Öğrencilerin afet hazır bulunuşluk düzeyleri nedir?
- Öğrencilerin afet hazır bulunuşluk düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi

Araştırma, tanımlayıcı tipte gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Yeri ve Zamanı

Araştırma, İstanbul'daki bir vakıf üniversitesinin lisans ve ön lisans programına kayıtlı, eğitim ve öğretimine devam eden öğrencilerle Aralık 2023- Haziran 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilecektir.

Çalışmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim öğretim döneminde ön lisans ve lisans eğitimine devam eden 4852 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü bilinen evren örneklem hesaplama formülüne göre %95 güven aralığı ve %5 hata payı 357 öğrenci olarak saptanmıştır. Araştırma 385 öğrenci ile tamamlanmıştır. Örneklem, 2023-2024 yılı bahar döneminde İstanbul'daki bir vakıf üniversitesinin ön lisans ve lisans programlarına, Türkçe iletişim kurabilen, 18 yaş ve üzeri olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler dahil edilmiştir.

Veri Toplama Formları

Araştırma verilerinin elde edilmesinde literatür doğrultusunda hazırlanan tanıtıcı bilgi formu ve Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmıştır. Toplam 15 sorudan oluşan bu form; öğrencilerin yaşı, devam ettikleri bölüm ve sınıf ile afete yönelik soruları kapsamaktadır.

Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği (AHBÖ)

Ölçek Şentuna ve Çakı (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 4'lü likert tiptedir, 4 alt boyut ve 13 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin ters maddesi bulunmamaktadır. Ölçekteki maddeler (Kesinlikle evet: 3.21-4.00, Evet: 2.41-3.20, Hayır: 1.61-2.40, Kesinlikle hayır: 0.81-1.60

alacak şekilde puanlandırılmıştır. Ölçeğin tamamından alınabilecek en alt puan 15, en üst puan 60 olmuştur. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,82 olarak bulunmuştur (11).

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın istatistiksel analizi için SPSS veri tabanı kullanılmıştır. Verilerin tanımlayıcı istatistikleri için sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, ortanca, minimum-maksimum kullanılmıştır. Verilerin karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Veri toplama formları araştırmacı tarafından yüz yüze ve çevrim içi yolla elde edilmiştir. Anket formları öğrencilere verilerek yanıtlamaları istenmiştir. Veri toplama işlemi yaklaşık 5 dakika sürmüştür.

Etik Süreçler

Etik kurul öncesinde, ölçeği geliştiren yazardan ölçek kullanım izni alınmıştır. Araştırmanın Etik Kurul izni, İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulu'nun 09.11.2023 tarihli, 2023/10 nolu kararı ile alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden yazılı bilgilendirilmiş gönüllü onam formu alınmıştır. Çevrim içi anket formunda araştırmaya katıldıklarına dair onamları alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması $21,33 \pm 2,04$ (min:18, maks:33) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %74,3'ü kadın, %68,3'ü lisans öğrencisi ve %51,4'ü sağlık alanında öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %33,2'si 2'nci sınıfa devam etmekte, %20'si bir işte çalışmakta ve %77,1'inin geliri giderine denktir.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler		n	%
Yaş ortalaması $21,33 \pm 2,04$ (min:18, maks:33)			
Yaş grupları	18-21 yaş	212	55,1
	22 yaş ve üzeri	173	44,9
Cinsiyeti	Kadın	286	74,3
	Erkek	99	25,7
Devam edilen program	Ön lisans	122	31,7
	Lisans	263	68,3

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo- demografik özelliklerine göre dağılımı (devamı)

Değişkenler		n	%
Öğrenim görülen bölüm	Sağlık alanı dışında bir bölüm	187	48,6
	Sağlık alanında bir bölüm	198	51,4
Devam edilen sınıf	1.sınıf	85	22,1
	2.sınıf	128	33,2
	3.sınıf	71	18,4
	4.sınıf	101	26,2
Çalışma durumu	Çalışıyor	77	20,0
	Çalışmıyor	308	80,0
Gelir düzeyi	Gelir giderden az	63	16,4
	Gelir gidere denk	297	77,1
	Gelir giderden fazla	25	6,5
	Toplam	385	100,0

Öğrencilerin afetle ilgili sorulara verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir. Öğrencilerin %39,7'si afet yaşadığını, %16,9'u afet nedeniyle hayatını kaybeden tanıdığı olduğunu, %56,9'u afet yaşamaktan korktuğunu, %59,5'i afet durumunda nasıl davranması gerektiği ile ilgili eğitim almadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %81'i olası bir afette kendini güvende hissetmediğini, %62,1'i müfredatta afetlere yönelik ders olmasını istediğini, %14,8'i yardım amaçlı afet bölgesine gittiğini ve %71,3'ü afet bölgesine yardım için gitmeyi istediğini ifade etmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin afetle ilgili sorulara verdikleri yanıtların dağılımı

Değişkenler		n	%
Şimdiye kadar hiç afet yaşama durumu	Yaşayan	153	39,7
	Yaşamayan	232	60,3
Afet nedeniyle hayatını kaybeden tanıdığı olma durumu	Var	65	16,9
	Yok	320	83,1
Afet yaşamaktan korkma durumu	Evet	219	56,9
	Hayır	166	43,1
Afet durumunda nasıl davranılması gerektiği ile ilgili eğitim alma durumu	Alan	156	40,5
	Almayan	229	59,5
Olası bir afet durumunda güvende olduğunu düşünme durumu	Evet	73	19,0
	Hayır	312	81,0
Müfredatta afetlere yönelik ders olmasını isteme durumu	İstiyor	239	62,1
	İstemiyor	146	37,9
Yardım amaçlı afet bölgesine gitme durumu	Giden	57	14,8
	Gitmeyen	328	85,2
Afet bölgesine yardım için gitmeyi isteme durumu	İstiyor	276	71,3
	İstemiyor	109	28,7
	Toplam	385	100,0

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin ölçek puan ortalaması Tablo 3'te gösterilmiştir. Öğrencilerin "afet fiziksel koruma" alt boyut puan ortalaması $11,55 \pm 2,18$; "afet planlama" alt boyut puan ortalaması $7,47 \pm 1,81$; "afet yardım" alt boyut puan ortalaması $8,34 \pm 1,50$; "afet uyarı ve sinyaller" alt boyut puan ortalaması $4,62 \pm 1,00$ ve ölçek toplam puan ortalaması $32,05 \pm 4,85$ olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamaları

Ölçekler	Ort	Ss	min	max
Afet Fiziksel Koruma	11,55	2,18	5	19
Afet Planlama	7,47	1,81	3	12
Afet Yardım	8,34	1,50	3	12
Afet Uyarı ve Sinyaller	4,62	1,00	2	8
Ölçek Toplam	32,05	4,85	13	51

Ort: Ortalama, Ss: standart sapma, min: minimum, max: maksimum

Araştırma kapsamındaki erkek öğrencilerin ve ikinci sınıfa devam edenlerin “afet fiziksel koruma” puan ortalamasının yüksek olduğu; lisans öğrencisi olanların “afet planlama” puanlarının daha yüksek olduğu; geliri giderinden fazla olanların “afet yardım” ve “afet uyarı ve sinyaller” alt boyutlarından yüksek puan aldıkları saptanmıştır ($p<0.05$). Diğer değişkenler ile ölçek alt boyut ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerden yardım için afet bölgesine gitmeyi isteyenlerin “afet fiziksel koruma” puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Diğer değişkenler ile ölçek alt boyut ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 4. Demografik özelliklere göre afet hazır bulunuşluk ölçeği ve alt boyut puan farklılıklarının incelenmesi

	Ölçek Toplam	Afet Fiziksel Koruma	Afet planlama	Afet yardım	Afet Uyarı ve Sinyaller
Değişkenler	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Yaş grupları					
18-21 Yaş	31,99± 5,26	11,53 ± 2,28	7,41 ±1,79	8,42 ±147	4,61 ±0,99
22 Yaş ve üzeri	32,12 ± 4,31	11,58 ±2,06	7,53 ±185	8,23 ±1,54	4,64±1,01
t;p	-,252; ,791	,252; ,801	-,601; ,548	1,283; ,200	-,332; ,740
Cinsiyet					
Kadın	31,81 ± 4,89	11,39±2,18	7,39±1,78	8,32±1,46	4,61±1,00
Erkek	32,73±4,69	12,02±2,15	7,67±1,90	8,37±1,61	4,66±1,00
t;p	,771; ,104	,532; ,015*	,335; ,190	,117; ,798	,593; ,662
Devam edilen program					
SML/Ön Lisans	31,52±4,86	11,43±2,11	7,09±1,76	8,26±1,30	4,72±1,01
Lisans	32,30±7,83	11,61±2,22	7,64±1,82	8,37±1,59	4,58±0,99
t;p	,920; ,145	,980; ,450	,412; ,006*	,048; ,490	,976; ,180
Öğrenim görülen bölüm					
Sağlık alanı dışı	32,39±4,56	11,77±2,23	7,58±1,84	8,36±1,56	4,55±1,00
Sağlık alanı	31,73±5,10	11,35±2,13	7,36±1,78	8,31±1,45	4,69±0,99
t;p	,252; ,181	,569; ,062	,722; ,226	,728; ,786	,900; ,182
Devam edilen sınıf					
1'nci sınıf (1)	30,97±4,78	10,92±1,96	7,11±1,86	8,34±1,32	4,58±0,89
2'nci sınıf (2)	32,50±5,10	11,85±2,19	7,64±1,75	8,34±1,59	4,66±1,03
3'ncü sınıf (3)	32,59±4,41	11,71±2,20	7,71±1,59	8,56±1,34	4,59±0,93
4'üncü sınıf (4)	32,00±4,79	11,59±2,27	7,37±1,96	8,17±1,69	4,64±1,10
F;p	2,081; ,102	3,343; ,019*	1,998; ,115	,907; ,438	,138; ,938
Fark (Tukey)		1-2			
Çalışma durumu					
Çalışıyor	32,38± 4,08	11,80±1,93	7,53±1,73	8,37±1,35	4,67±0,86
Çalışmıyor	31,97±5,02	11,49±2,24	7,45±1,83	8,33±1,54	4,61±1,03
t;p	,204; ,499	,433; ,269	,578; ,737	,327; ,813	,245; ,645
Gelir düzeyi					
Gelir giderden az (1)	32,63±5,06	11,69±2,20	7,44±1,89	8,60±1,38	4,88±1,13
Gelir gidere denk (2)	31,79±4,77	11,49±2,19	7,44±1,82	8,22±1,51	4,54±0,96
Gelir giderden fazla (3)	33,68±4,99	11,92±2,15	7,80±1,58	9,00±1,50	4,96±1,01
F;p	2,295; ,102	,581; ,560	,439; ,645	4,233; ,015*	4,572; ,011*
Fark (Tukey)				2-3	2-3

t:Bağımsız Örneklem T Testi; F:Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA); *:p<0,05

Tablo 5. Öğrencilerin afetle ilgili sorulara verdikleri göre afet hazır bulunuşluk ölçeği ve alt boyut puan farklılıklarının incelenmesi

Değişkenler	Ölçek Toplam Ort±SS	Afet Fiziksel Koruma Ort±SS	Afet planlama Ort±SS	Afet yardım Ort±SS	Afet Uyarı ve Sinyaller Ort±SS
Afet yaşama durumu					
Yaşayan	32,06±4,88	11,52±2,36	7,42±1,90	8,36±1,56	4,60±1,06
Yaşamayan	32,04±4,84	11,58±2,06	7,50±1,75	8,32±1,46	4,64±0,96
t;p	,721; ,972	,708; ,796	,832; ,692	,936; ,786	,631; ,288
Afette vefat eden tanındığı olma durumu					
Var	31,93±5,17	11,52±2,20	7,55±1,82	8,35±1,55	4,50±1,00
Yok	32,07±4,79	11,56±2,18	7,45±1,81	8,33±1,49	4,65±1,00
t;p	,681; ,833	,976; ,887	,737; ,684	,534; ,937	,840; ,288
Afet yaşamaktan korkma durumu					
Evet	32,13±4,70	11,58±2,18	7,41±1,73	8,43±1,51	4,59±1,06
Hayır	31,95±5,05	11,52±2,19	7,54±1,92	8,21±1,49	4,66±0,91
t;p	,681; ,833	,529; ,789	,051; ,499	,574; ,162	,274; ,496
Afet durumunda nasıl davranılması ile ilgili eğitim alma					
Alan	32,13±4,70	11,58±2,18	7,41±1,73	8,43±1,51	4,59±1,06
Almayan	31,95±5,05	1,52±2,19	7,54±1,92	8,21±1,49	4,66±0,91
t;p	,130; ,718	,529; ,89	,051; ,479	,574; ,162	,274; ,496
Olası afette güvende olduğunu düşünme					
Evet	31,92±5,37	11,50±2,35	7,35±1,75	8,41±1,41	4,65±1,08
Hayır	32,14±4,47	11,59±2,07	7,55±1,85	8,28±1,56	4,61±0,94
t;p	,299; ,661	,205; ,666	,345; ,295	,230; ,412	,135; ,684
Müfredatta afetlere yönelik ders isteme durumu					
İstiyor	31,46±4,44	11,50±1,95	7,04±1,79	8,20±1,43	4,71±0,90
İstemiyor	32,19±4,93	11,57±2,24	7,57±1,80	8,37±1,52	4,60±1,02
t;p	,702; ,250	,483; ,823	,864; ,205	,797; ,397	,442; ,450
Yardım amaçlı afet bölgesine gitme durumu					
Giden	31,95±4,88	11,44±2,17	7,41±1,86	8,40±1,51	4,60±1,04
Gitmeyen	32,21±4,81	11,73±2,20	7,56±1,74	8,23±1,50	4,66±0,93
t;p	,472; ,619	,377; ,204	,747; ,407	,628; ,307	,731; ,585
Afet bölgesine yardım için gitmeyi isteme durumu					
İstiyor	32,70±4,37	12,08±1,88	7,33±1,73	8,50±1,59	4,77±0,92
İstemiyor	31,94±4,92	11,46±2,22	7,49±1,83	8,31±1,49	4,60±1,01
t;p	,788; ,276	,326; ,048*	,312; ,539	,384; ,361	,775; ,244

t:Bağımsız Örneklem T Testi F:Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) *:p<0,05

TARTIŞMA

Bu sonuç, öğrencilerin afet hazır bulunuşluğunun orta düzeyde olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Orta düzeyde afet hazır bulunuşluğu, öğrencilerin afetlerle başa çıkma konusunda temel bir farkındalığa sahip olduklarını, ancak bu düzeyin etkili bir hazırlık için yeterli olmadığını da göstermektedir. Bu nedenle, öğrencilerin afet bilinci, risk algısı ve öz yeterlik düzeylerinin artırılmasına yönelik eğitim programlarının planlanması ve uygulanması önerilmektedir. Araştırma bulgusu ile benzer şekilde, Erzincan ilinde yaşayan bireylerde gerçekleştirilen bir çalışmada, bireylerin Afet Hazır bulunuşluk Ölçeği puan toplam ortalaması 31.83 ± 4.89 ; “afet fiziksel koruma” alt boyut puan ortalaması 12.10 ± 2.04 , “afet planlama” alt boyut puan ortalaması 6.75 ± 1.81 , “afet yardım” alt boyut puan ortalaması 8.58 ± 1.53 ve “afet uyarı sistemleri” alt boyut puan ortalaması 4.39 ± 1.09 olarak bulunmuştur (12). Hemşirelik ve ebelik eğitimi alan üniversite öğrencilerin Afet Hazır bulunuşluk düzeyinin incelendiği bir diğer çalışmada, ölçek toplam puan ortalaması $29,02 \pm 5,633$ olarak belirlenmiş; ölçeğin “Afet Fiziksel Koruma” alt boyutunun puan ortalaması ($10,47 \pm 2,213$), “Afet Planlama” alt boyutunun puan ortalaması ($6,69 \pm 1,946$), “Afet Yardım” alt boyutunun puan ortalaması ($7,77 \pm 1,913$) ve “Afet Uyarı Sistemleri” alt boyutunun puan ortalaması ($4,07 \pm 1,097$) olarak tespit edilmiştir (13). Hemşirelerde gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise, AHBÖ puan ortalaması 35.37 ± 11.34 olarak bulunmuştur (14).

Araştırma kapsamındaki erkek öğrencilerin ve ikinci sınıfa devam edenlerin “afet fiziksel koruma” puan ortalamasının yüksek olduğu; lisans öğrencisi olanların “afet planlama” puanlarının daha yüksek olduğu; geliri giderinden fazla olanların “afet yardım” ve “afet uyarı ve sinyaller” alt boyutlarından yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Araştırma kapsamında erkek öğrencilerin ve ikinci sınıfa devam eden öğrencilerin “afet fiziksel koruma” puan ortalamalarının yüksek olması, bu grupların afet anında fiziksel güvenliğin sağlanmasına yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerinin daha gelişmiş olabileceğini düşündürmektedir. Erkek öğrencilerin fiziksel müdahale gerektiren durumlarda kendilerini daha yeterli hissetmeleri veya bu tür konulara daha fazla ilgi duymaları, ikinci sınıf öğrencilerinin ise öğrenim sürecinde afetle ilgili temel bilgileri yeni edinmiş olmaları bu farkın nedeni olabilir. Lisans öğrencilerinin “afet planlama” puanlarının daha yüksek bulunması, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin afet öncesi planlama, organizasyon ve stratejik düşünme becerilerinin güçlendiğini göstermektedir. Bu durum, yükseköğretim sürecinde öğrencilerin sorumluluk bilincinin ve olayları sistematik biçimde değerlendirme yetilerinin gelişmesiyle ilişkilendirilebilir. Geliri giderinden fazla olan öğrencilerin “afet yardım” ve “afet uyarı ve sinyaller” alt boyutlarından yüksek puan alması

ise, ekonomik refahın afet hazırlık düzeyi üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermektedir. Daha yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerin afet ekipmanlarına, eğitimlerine ve bilgi kaynaklarına daha kolay ulaşabildiği, ayrıca afet durumunda yardım faaliyetlerine katılım gösterebilecek imkânlarının daha fazla olduğu düşünülebilir. Literatürde, cinsiyetin ve gelir düzeyinin afet hazır bulunuşluğu üzerinde etkisi olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Erzincan ilinde yaşayan bireylerde gerçekleştirilen bir çalışmada, erkeklerin afet yardım alt boyut puan ortalamasının kadınlara oranla yüksek olduğu, geliri giderinden fazla olanların afet fiziksel koruma alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (12). Ünal ve arkadaşları (2017) Ulusal Medikal kurtarma Ekibi (UMKE) ekipleri üzerinde depremlere ilişkin bireysel afet hazırlığı konusunda yaptıkları çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha hazırlıklı olma eğiliminde oldukları belirtilmiştir (15). Aran ve Erol (2022) tarafından yapılan bir araştırma, erkeklerin acil durum müdahale planları konusunda kadınlardan daha yüksek ortalama puanlar aldığı belirlenmiştir (16). Pathirage ve arkadaşları (2012), bireyler üzerinde afet bilgisi konusunda yapılan çalışmada ekonomik problemlerin, bireylerin afet dirençliliğini olumsuz anlamda etkilediği ifade edilmiştir (17). Türkiye’de 3861 birey ile gerçekleştirilen çalışmada, gelir düzeyi düşük olanların afet hazır bulunuşluk düzeyleri de düşük olarak bulunmuştur (18). Hemşirelerde gerçekleştirilen çalışmada, erkek hemşirelerin afet fiziksel koruma puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (14). Çelebi ve Uçku (2017) sağlık profesyonellerinin eğitim düzeyindeki artışın afet bilgisi düzeyini artırdığını belirtmişlerdir (19). Araştırma bulgusundan farklı olarak, Kadioğlu ve Uncu (2018), aile hekimliği birimlerinde çalışan ve bu birime başvuru yapan bireylerin afet farkındalığı üzerinde yapılan çalışmada cinsiyet değişkeninin afet farkındalık üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir (20). Artvin’de üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada cinsiyetin afet hazır bulunuşluğu üzerinde etkisi olmadığı belirlenmiştir (21). Üniversite personelinin afete hazırlık durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada, kadınların erkeklere afet hazır bulunuşluğunun daha yüksek olduğu bulunmuştur (22). Hemşirelik ve ebelik eğitimi alan üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada, erkeklerin sadece “afet sistemleri” alt boyut puan ortalaması kadınlardan yüksek olduğu, devam edilen sınıfın sadece afet sistemleri alt boyut puanı üzerinde etkili olduğu, gelir düzeyine göre afet koruma alt boyutu ve ölçek toplam puanının farklılaştığı belirlenmiştir (13). Demirci (2023) ile Gökçay ve Çevirme (2023) çalışmalarında kişilerin afetlere hazırlık durumlarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığını ortaya koymuşlardır (23,24).

Araştırma kapsamındaki öğrencilerden yardım için afet bölgesine gitmeyi isteyenlerin “afet fiziksel koruma” puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki

öğrencilerden afet bölgesine yardım amacıyla gitmek isteyenlerin “afet fiziksel koruma” puan ortalamalarının daha yüksek bulunması, bu öğrencilerin afet durumlarında kişisel güvenliğin sağlanması, korunma yollarının bilinmesi ve riskli durumlarda doğru davranış sergileme konusunda daha bilinçli olduklarını göstermektedir. Fiziksel koruma farkındalığı yüksek olan öğrencilerin, afet ortamlarında hem kendi güvenliklerini hem de başkalarının güvenliğini sağlama konusunda daha istekli ve özgüvenli oldukları söylenebilir. Bu durum, afet gönüllülüğünün yalnızca yardım etme isteğiyle değil, aynı zamanda bilinçli ve güvenli müdahale etme kapasitesiyle de ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Afet bölgesine yardım etmeye gönüllü olan öğrencilerin, afet yönetimi ve fiziksel koruma konularında daha duyarlı olmaları, onların afet bilinci ve toplumsal sorumluluk düzeylerinin de yüksek olduğunu düşündürmektedir.

SONUÇ

Araştırma sonucunda, öğrencilerin afet hazır bulunuşluğunun orta düzeyde olduğu, erkek öğrencilerin ve ikinci sınıfa devam edenlerin “afet fiziksel koruma” puan ortalamasının yüksek olduğu; lisans öğrencisi olanların “afet planlama” puanlarının daha yüksek olduğu; geliri giderinden fazla olanların “afet yardım” ve “afet uyarı ve sinyaller” alt boyutlarından yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerden yardım için afet bölgesine gitmeyi isteyenlerin “afet fiziksel koruma” puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda afet farkındalığı ve hazırlık eğitimleri, üniversite müfredatına dâhil edilmeli veya zorunlu/seçmeli ders olarak sunulmalıdır. Uygulamalı tatbikatlar ve simülasyon çalışmaları düzenlenerek öğrencilerin afet anında doğru davranış geliştirmeleri sağlanmalıdır. Afet gönüllülüğü bilincinin artırılması için öğrencilerin Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Kızılay gibi kurumlarla iş birliği içinde gönüllü programlara katılımı teşvik edilmelidir.

Yazar katkıları: Fikir/Kavram: HNT, KDB Tasarım: HNT, KDB Denetleme/Danışmanlık: HNT, KDB Analiz ve/veya Yorum: HNT, KDB Kaynak Taraması: HNT, KDB Makalenin Yazımı: HNT, KDB Eleştirel İnceleme: HNT, KDB

Finansal Kaynak: Bu çalışma, TÜBİTAK 2209A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Desteği Programı 2023 yılı 1.dönem kapsamında desteklenmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Etik Beyan: Araştırmanın etik kurul izni, İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulu'nun 09.11.2023 tarihli, 2023/10 kararı ile alınmıştır.

KAYNAKLAR

1. Ayvazoğlu G, Çekiç M, Yücel H. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi öğrencilerinin afet risk algısı ve afete hazırlık durumlarının değerlendirilmesi. *SBEdergi*. 2020; 4(7): 85-97.
2. Yeo J, Louise KC. An expected event, but unprecedented damage: structure and gaps of large-scale response coordination of the 2011 Thailand Floods. *Disaster Prevention and Management*. 2017; 26(4): 458-470.
3. Said NB, Vico CL C. The knowledge, skill competencies, and psychological preparedness of nurses for disasters: a systematic review. *International Emergency Nursing*. 2020; 48: 100806.
4. Koca B, Arkan G. The effect of the disaster management training program among nursing students. *Public Health Nursing*. 2020; 37(5): 769–77.
5. Sangkala MS, Marie FG. Disaster preparedness and learning needs among community health nurse coordinators in South Sulawesi Indonesia. *Australasian Emergency Care*. 2018; 21(1): 23–30.
6. Li H, Rui-Xue B, Qing-Ling Z. The development and psychometric testing of a disaster response self-efficacy scale among undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*. 2017; 59: 16–20.
7. Onuma H, Kong JS, Shunsuke M. Household preparedness for natural disasters: impact of disaster experience and implications for future disaster risks in Japan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2017; 21: 148–58.
8. Appleby-Arnold S, Brockdorff N, Callus C. Developing a “culture of disaster preparedness”: The citizens’ view. *International Journal Of Disaster Risk Reduction*. 2021; 56: 102133.
9. Avcı G. Disaster education in primary school: A qualitative research based on teachers’ opinions. *Psycho-Educational Research Reviews*. 2022; 11(1): 125–46.
10. Thorup-Binger C, Nadia AC. Vulnerability and capacities of international students in the face of disasters in Auckland, New Zealand: A qualitative descriptive study. *International Journal Of Disaster Risk Reduction*. 2019; 39: 101136.
11. Şentuna B, ve Çakı F. Balıkesir Örnekleminde Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: Afet Hazırbulunuşluk Ölçeği. *İdealKent*. 2020; 11(31): 1959-1983.

12. Tercan B. Afete Dirençlilikte Bireylerin Afetlere Hazırlığının İncelenmesi: Erzincan İli Örneği. *Afet ve Risk Dergisi*. 2022; 5(1): 261-9.
13. Baykal DÇ, Özdemir FK, Beydağ KD. Hemşirelik ve ebeler eğitimi alan üniversite öğrencilerinin afete hazırbulunuşluğu ve etkileyen faktörler. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*. 2023; 12(3): 401-411.
14. Şahin NE, Karaca T. Disaster response self-efficacy and disaster preparedness levels of Turkish nurses: A cross-sectional study. *BMC Emergency Medicine*. 2025; 25(1): 158-165.
15. Ünal Y, Işık E, Şahin S, Yeşil ST. Sağlık afet çalışanlarının depremlere ilişkin bireysel hazırlık düzeylerinin değerlendirilmesi: Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) Derneği örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2017; 31(2): 71-80.
16. Aran AS, Erol İ. Acil durum eylem Planları Farkındalığında Eğitimin Etkisi: İş Sağlığı ve Güvenliği Alanı Üzerinde Bir Uygulama. *Ankara Univ SBF Journal/Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 2022; 77(4): 679–707
17. Pathirage C, Seneviratne K, Amaratunga D, Haigh R. Managing Disaster Knowledge: Identification Of Knowledge Factors And Challenges. *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*. 2012; 3(3): 237-252
18. Gülsoy A, Uyan Y, Özcan E, Durmuş M. The relationship between disaster literacy levels and disaster preparedness among adults. *Natural Hazards*. 2025; 121(9): 10667-10681.
19. Çelebi İ, Uçku ŞR. Kayseri ili 112 acil sağlık hizmetlerinde görev yapan sağlık personelinin deprem bilgi düzeyi ve etkileyen etmenler [Earthquake knowledge level of health personnel working in 112 emergency health services in Kayseri province and factors affecting them]. *Journal of Pre-Hospital*. 2017; 2(2): 91-103.
20. Kadioğlu UB, Uncu F. Disaster awareness research in family health centers: The case of Elazığ. *Journal of Current Researches on Health Sector*. 2018; 8 (2): 1-10.
21. Çelik İH. A research on vocational school students within the framework of disaster awareness and disaster preparedness levels. *Afet ve Risk Dergisi*. 2023; 6(3): 852-869.
22. Demirarslan EI, Torpuş K, Demirarslan KO. Determining the disaster preparedness of university staff: the case of artvin coruh university, Turkey. *Natural Hazards*. 2025; 121(9): 10405-10420.
23. Demirci C. İlk yardım eğitimi alan bireylerin ilk yardım becerileri ve afet hazır bulunuşluk düzeyleri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2023; 1(2): 92-101

24. Gökçay G, Çevirme A. Bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında incelenmesi. *Journal of Awareness*. 2023; 8(4): 449-464.